

Ix-Xebh ta' Għanja Maltija ta' Gan Anton Vassallo ma' Ballata Qadima Ingliża

Ta' A. CREMONA

GAN ANTON VASSALLO huwa wiehed mill-ewwel poeti lirici li minn xi mitt sena 'l hawn bdeu iżejnu l-paġni tal-letteratura Maltija. Sa minn meta Vassallo kien twebbel biex iqabbel xi vrejjes bil-Malti, jiġifieri minn madwar l-1850, f'tit kienu għadhom dehru poeżji lirici miktubin b'sengħa tajba għal dak li hu hsieb u metrika, għalkemm 'il hawn u 'l hinn il-għażla tal-kliem fil-poeżiji tiegħu mhix mill-aħjar, jiġifieri mhix soda u safja biżżejjed. Fost il-vrejjes lirici l-ewwel ma dehru mill-pinna tiegħu kienu l-gabra ta' poeżiji miġburin fi ktieb wiehed għall-Iskejjel tal-Gvern (*Poesie Maltesi ad uso delle Scuole Primarie, 1852*) flimkien ma' oħrajn tal-Qassis Dr. Ludovik Mifsud Tommasi; wara mbagħad dehru l-gabriet l-oħra ta' poeżiji taħt l-isem ta' Hrejjeġ—(*Saggio di Favole Morali in verso scritte in lingua maltese 1861*) f'zewġ taqsimiet, fejn fl-ewwel taqsima hemm ukoll il-gabra ta' poeżiji ta' A. Preca; u fl-aħħar it-tieni gabra ta' Hrejjeġ u Ċajt (1863).

Il-kejl tal-versi ta' Vassallo hu ottonarju, li hu l-iktar mexxej fil-għanja Maltija u fl-espressjoni hajja ta' kliem ċajtier. Fil-poeżija tiegħu, għalkemm fil-konstruzzjoni mhux dejjem imfassla fuq il-qisien grammatikali tal-lsien Malti, jidwi dak it-ton u ritmu ta' versi ta' l-istess qatgħa li naqraw fil-letteratura ta' ilsna oħra, fosthom l-iktar Taljana, li minnha l-poeżija Maltija ħadet u baqgħet tiegħu mhux f'tit.

Barra minn dawn il-poeżijiet ta' xeħta ċajtiera, ta' Gan Anton Vassallo għandna wkoll xi poeżija narrativa, li għandha minn dik ta' Dwardu Cachia f'*Ketrin ta' l-Imdina*, iżda flok b'metru varjat ta' versi tas-sitta u tat-tmienja skond ix-xeħta ferreħija jew kiebja tal-kwadri tal-ġrajja, hija ta' metru ieħor, jiġifieri b'versi tal-ħdax u b'metru tal-poeżija epika fuq dik tal-poeti klassiċi Taljani bħalma naraw fil-poeżija tiegħu "Il-Ġifen Tork". Ta' l-istess xeħta, għalkemm b'metru ta' versi itwal u iżjed tqal f'mixjinthom huma l-poeżiji narrativi Ingliżi bħal *Paul Revere's Midnight Drive* ta' H. Wadsworth Longfellow.

Iżda waħda mill-għanġiet mis-sensiela ta' F'rejġef li hargu fl-1861 u li taqbel fix-xebh ma' oħra Inġliża li hi mqassma wkoll fi kwartini b'metru ta' versi itwal, hija dik imsemmija "Ir-Re u Fra Caspru". Il-poeżija Inġliża hija ballata qadima (1) bl-isem ta' "King John and the Abbott of Canterbury", u waħda minn daww il-ballati "tradizzjonali" u li huma hekk qodma li hadd ma jaf min hu l-awtur tagħhom. Din il-ballata titkellem fuq il-qilla u setgħa ta' wieheċ mill-ebrex Slaten ta' i-Ingilterra li kien "il-prinċep hekk magħruf bl-isem ta' King John". Fuqu timgħad il-hrafa li kien baġhat għas-Superjur (2) ta' l-Abbazija ta' Canterbury billi dan kellu l-fama li kien qed iżomm għadd kbir ta' suldati armati u kien imdawwar b'nies oħra li jaqduh lebsin il-livrija tal-bellus. B'hekk deherlu li dan kellu l-hsieb iwaqqgħu mit-tron. Għalhekk biex jehles minnu għamillu tliet mistoqsi-ġiet u heddu li jaqtagħlu rasu jekk hu ma jwegibx sewwa għalihom.

Il-hrafa li fuqha hija mibnija l-Għanja Matija tixbah hafna lil dik tal-ballata Inġliża fil-qofol ta' l-argument, iżda mhux fil-ftietaq kollha. L-ewwelnett ir-Re fil-għanja Inġliża huwa persuna għg storiku, fil-waqt li fil-Maltija mhux. F'waħda huwa l-Pirjol jew Superjur ta' l-Abbazija ta' Canterbury, ta' żmien ir-Re

(1) Hafna minn dawn il-ballati, bħal din, huma hekk qodma li hadd ma jaf min holoqhom. Dawn kienu jgħannuhom l-għannejja tat-triqat lill-poplu u baqgħu f'halq il-poplu minn generazzjoni għall-oħra. Fl-Ingilterra l-iktar għana narrativ u popolari bħal din il-ballata kien nibet fis-seklu hmistax. (Ara "Popular Entertainments through the Ages" by Samuel McKechnie, Chap. vi, p. 28).

(2) Il-kelma "abbot" fil-ballata Inġliża għandha t-tifsira ta' Superjur ta' Kunvent. Hawnhekk il-kelma "abbot" hi titlu ta' kap ta' monasteru jew kunvent, jiġifieri ta' l-Abbazija ta' Canterbury. Fl-Ordniġiet li twaqqfu wara s-seklu ghaxra jew idax it-titlu ta' Abbati nsibuh li tbiddel f'dak ta' Prijur, Gwardjan, Rettur jew Superjur. Fil-grad, l-Abbati iġġi wara dak ta' l-Isqof. Fl-Ingilterra kien hemm żewġ Superjuri ta' l-Abbazija u żewġ Prijuri (li kienu jilbsu i-mitra u bil-baklu) li soltu kellhom sigġu fil-Kamra l-Għolja tal-Parlament. Dawn is-Superjuri ma kinux taht il-gurisdiżżjon ta' l-Isqof. Gie żmien li kien hemm xi għilt bejn dawn is-Superjuri u l-Knisja mħabba illi dawn is-Superjuri ma ridux jibqgħu taht is-setgħa tad-dijoċesani tagħhom. Xi whud minnhom saru indipendenti u kellhom setgħa kbira u għid kbir. Iżda qabel il-firda tar-Reliġjon tal-Knisja fl-Ingilterra mill-Knisja Kattolika ta' Ruma s-setgħa ta' dawn is-Superjuri kienet kbira bil-bosta. (Ara "Hutchinson's Encyclopaedia").

Giovanni, fil-waqt li fl-oħra hu wiehed fost il-patrijiet ta' kunvent, li kien imsemmi għall għerf tiegħu.

Il-mistoqsijiet huma tlieta fiż-żewġ għanjiet, iżda ma jaq-blux hliet *f'wahda*, u din fil-mistoqsija ta' l-aħbar wahda fiż-żewġ għanjiet.

Milli jidher, u kif diġà semmejna, il-għanja Ingliża hija għanja tradizzjonali bla isem min holoqha, infassla fuq fond meridjonali ta' għeluq iż-Zminijiet tan-Nofs u iktarx meħuda minn fuq għanja oħra Sqallija jew Taljana jew ta' lsien iehor ta' fergħa romanza. Il-għanja Ingliża hija wahda mill-eqdem ballati li jidhru fil-kotba tal-letteratura Ingliża, għal habta ta' żmien Chaucer (1340-1400) jew xi ftit wara, u għalhekk wisq eqdem mill-għanja Maltija.

Inqabblu għalhekk il-versi taż-żewġ għanjiet. Il-għanja Ingliża tiftah b'din l-istrofa :—

*"An ancient story I'll tell you anon
Of a notable prince that was called King John;
And he ruled England with maine and with might,
For he did great wrong, and maintein'd little right" (3).*

F'din l-ewwel strofa u f'xi oħrajn ta' warajha, hemm xi hjiel fil-karattru tar-Re li jaqbel ma' dak li hemm pingut fl-ewwel wahda tal-għanja Maltija li tgħid :—

*"Chien emm re, żmeniet ilu.
Uisq nervus u kalb hażina;
G'ratlu uahda li tissemma,
U di'l uahda chienet dina" (4).*

Ir-raġuni li għaliha fil-għanja Ingliża r-Re ried jehles mis-Superjur ta' l-Abbazija ma taqbilx mar-raġuni li għaliha, fil-għanja Maltija r-Re ried iwarrab il-patrijiet tal-kunvent mill-inħawi tal-palazz tiegħu. It-tieni strofa u ta' warajha, fil-ballata Ingliża, iġħidu :—

(3) Il-versi ta' din il-ballata Ingliża huma miktubin skond l-ortografija ta' dak is-seklu meta nkitbet l-ewwel darba—meħuda mill-*"Book of Narrative Verse"* compiled by V. H. Collins, Oxford University (1947).

(4) Il-versi ta' din il-għanja Maltija hallejniethom bl-ortografija ta' meta nkitbet minn Gan Anton Vassallo skond l-edizzjoni ta' l-1861 insem-mija qabel.

*“And I’ll tell you a story, a story so merreye,
Concerning the Abbott of Canterburye;
How, for his house-keeping and high renouwe,
They rode poste for him to fair London towne.*

*An hundred men, the King did heare say,
The Abbot kept in his house every day;
And fifty golde chaynes, without any doubt,
In velvet coates waited the Abbot about.*

*‘How now, Father Abbot, I heare it of thee
Thou keepest a farr better house than mee,
And for thy house-kepieng and high renouwe,
I feare thou work’st treason against my crown’.*—

Mela fil-għanja Ingliża r-Re Giovanni ried jehles mis-Superjur ta’ l-Abbazija ta’ Canterbury għaliex dan, kif kienu qalulu, kellu daru aħjar minn tiegħu, għal dik li hi żina u kotra ta’ nies bl-armi, u r-Re kien fuq ix-xwiek biex ikun jaf minn fomm is-Superjur l-intenzjonijiet tiegħu u ried, hekk jew hekk, jehles minnu għax baża’ li qed jaħdem minn taht biex iwagqgħu nis-setgħa tiegħu.

Fil-għanja Maltija nsibu illi r-raġunijiet li għalihom ir-Re ried jehles mill-patrijiet mhumieħ l-istess. It-tieni strofa u ta’ warajha fil-għanja Maltija jgħidu :—

*“M’ux bghid uisk mil palazz tiegħu
Chien jinsab current tar-rħieb,
Jeu għax hu lil dun kien jobghod,
Jeu ma chieħx jaħsibhom kbieb;*

*Jeu il kniepel tawħ fastidju
Meta drabi chien marid:
Basta, il causa chienet x’chienet,
Riedhom chiecu minn hemm bghid”.*

Ir-Re Giovanni huwa persunaġġ storiku u kulhadd jaf b’lie-ma qilla u hruxija kien jaħkem l-Ingilterra, kif jixhdu wkoll il-versi ta’ l-ewwel strofa fil-ballata Ingliża, li jgħidu: *And he ruled England with maine and with might — For he did great wrong and maintein’d little right.* Is-Superjur ta’ l-Abbazija ta’ Canterbury huwa wkoll persunaġġ storiku għal dik li hi karika reliġjuża ta’ l-Abbazija ta’ Canterbury. Dan, skond il-ħrafa In-

gliża, barra minn korp ta' mitt suldat li kien iżomm kuljum f'daru kellu wkoll madwaru persunal ta' hamsin ruħ, bil-ktajjen tad-deheb, miksijin bil-livrija tal-bellus, u, għalhekk baghat jistaqsi għalih u jfittxu: "*They rode poste for him to fair London towne*".

Qabel ma nholqu l-kalessi, kull vjaġġ ta' heffa bejn Londra u l-postijiet tat-trufijiet kien isir biż-żwiemel li kienu jitbiddlu ma' tul it-triq fid-diversi tvieren tal-kampanja, u l-kurrieri li kienu jirkbu ż-żwiemel kienu jissejhu "Post-boys", nies li jagħnluha ta' qaddejja b'messaġġi u hwejjeġ ta' bżonnijiet. Għalhekk, ir-Re kien baghat lil dawn il-"Post-boys" sabiex inorru jsibu lis-Superjur ta' l-Abbazija ta' Canterbury u bil-amar tiegħu jgibuh Londra quddiemu.

Fil-ghanja Maltja, ir-Re li ried jaħbi l-ħsbijiet tiegħu horox bagħat ukoll għal Patri Cintju, li kif qalulu, kien l-egħref wieħed fost il-patrijiet tal-kunvent li ma kiensex wisq bghid mill-palazz tiegħu, u mexxa dil-ħaġa iżjed bil-mistur.

"Ma, wie jagħmel din il-ħaġa

U ma jista' hadd jichritca,

Ried, bħal kieku li jaħdimkom,

Chif ingħeidu, bil-pulitica.

Saksa immela min u fostom

L'actar għaref u distint;

U kalulu ta ma duaru:

L'egħref wieħed Patri Cint.

— Morru dlone għal Patri Cintju,

Kal ir-Re. — u fil-mument

Telaq wieħed ġirja waħda

Mill-palazz għal gio' l kunvent.

Sab aich Skalli: Unni je

Patri Cintiu, o Fra Curunu? —

Chiddu xtudia 'nta sa cedda...

Chiddu, chiddu... lu numr'Unu.

Tich, tich... min? — jien, Patri Cintiu,

Aħbar taiba se'r natich:

Ir-Re tagħna, quem et caetera,

X'naħ għoliceħ, saqsa għalich.

Mela r-Re fil-brafa Maltija bagħat għal Patri Cintju, li kif qalulu, kien l-egħref wieħed fost sħabu biex jagħmillu xi mistoqsijiet u jwieġbu għalihom, u hekk ma jurix il-ħsieb tiegħu li jagħmel id-deni, jiġifieri li ried iwarrab lill-patrijiet mill-inħawi tal-kunvent biex jehles minnhom. Hawnhekk il-Poeta Vassallo jgħibilna quddiem għajnejna haġa li dlonk kont dari tiltaqa' magħha ġewwa l-konventijiet tagħna, Ajk Sqalli li jistaqsuh bl-Isqalli u jwieġeb bl-Isqalli.

Fil-waqt li fil-għanja Maltija nsibu lill-mibgħut mir-Re jwasal l-amar tar-Re bir-reqqa kolha u jsamma' lehnu, fil-ballata Inġliża l-messaġġier ma jiġix fi-x-xena.

Il-għanja Inġliża dlonk iġġib lis-Superjur quddiem ir-Re li jistaqsih :—

*'How now, Father Abbot, I heare it of thee
Thou keepest a farre better house than mee,
And for thy house-keeping and high renowne,
I feare thou work'st treason against my crown.'*

Jiġifieri r-Re jfissirli r-raġuni bla haġi ta' xejn li għaliha bagħat għalih—għax sama' li s-Superjur għandu dar iżjed im-għammra u mzejna minn tiegħu u baġe li b'hekk dan qieghed ifittex li jagħmel minn taħt xi tradiment lill-kuruna.

*'My liege', wieġeb is-Superjur, 'I would it were knowne,
I never spend nothing, but what is my owne;
And I trust your Grace will doe me no deere
For spending of my owne true-gotten geere.'*

fejn is-Superjur fisser lir-Re li dak li qed jonfoq, qed jonfqu minn butu, jiġifieri minn dak li jcaħħal bħala Superjur, u jitlob għalhekk lir-Re li ma jagħmillux deni. Lzda, ir-Re, rasu iebes, ma riedx jisma', u heddu li jaqtagħlu rasu jekk ma jwieġibx sewwa għat-tliet mistoqsijiet li jagħmillu.

*'Ye, yes, Father Abbot—għallu—thy fault it is highe,
And now for the same thou needest must dye;
For except thou canst answer me questions three,
Thy head shall be smitten from thy bodie.'*

U r-Re Govanni jagħmillu t-tliet mistoqsijiet. Hawnhekk il-Ballata Inġliża tiltaqa' fi triq waħda mal-Maltija, għalkemm ma jibqgħux jimxu id f'id għalkollox.

Fil-ghanja Maltija aħna hallejna lil *dak il-wieħed* li kien mibghut biex imur mill-Palazz tar-Re għall-kunvent bil-messaġġ għand Patri Ċintju. Daħal fiċ-ċella ta' dan il-Patri u għarrfu bix-xewqa tar-Re:—

*“U kuddiemu dlone iridech...
Għandech teun mir-Re maħbub” —
Patri Ċintju bit-tfixxhila
Tafa ie-cokka bil-maklub.*

*Għal palazz dlone tala jigri;
U chif wasal dritt ir-Re,
Riverenzi... striscio e busso...
Għareubtejh... u kal:— Ad Te,*

*Magne Rex, ad pedes tuos...
— Patri Ċintju, kum mill art,
U tigix bil-latinorum,
Għax di'l lingua iġġibli 'l bart.*

Milli jidher Patri Ċintju ma stmerrx li jmur quddiem ir-Re għax qatt ma sata' jaħseb hażin fih; u ċ-ċoqqa libisha bil-maq-lub, mhux bil-biża', iżda bil-għaġla, għax kellu mitt sena li jaq-di lir-Re u ma riedx iħallih jistennieh. F'dawn l-istofi u f'ta' wara hemm dettalji fil-ġrajja li ma huma msemminj xejn fil-poeżija Inġliża. Il-Latin huwa f'ħalq il-qassisin u patrijiet meta dawn jiġu biex jitkellmu ma' nies ohra bħalhom jew ta' ċerta klassi għolja. Il-mistoqsijiet li jagħmel ir-Re sew fil-ghanja In-ġliża kemm fil-ghanja Maltija huma tlieta, u, bħalma għidna, fiż-żewġ għanjiet ma jaqblux ħlief f'*waħda*, li hi *l-aħħar waħda*. Fil-ghanja Maltija l-mistoqsijiet huma dawn:—

*“Chemm à għali is-sema, waħda;
Chemm fih ilma il baħar, tnejn;
Xi ħsieb għandi frasi, tlieta;
Hu, bixx taħseb, gimghatein.*

*Int il għerf għandech bil pala...
Għalich xei moħbi u misdud;
Jech int tgħeidli dat-tliet ħuejjeġ,
Jen indoqgloc tliett mitt seud,*

*Ma jech int t'isbaglia nahda
U tghaldini biss b'xi tnei,
Bghid mil belt il coll nibghatcom...
U int, Era Cintju Botnibei.—'*

Fil-ghanja Ingliza l-mistoqsijiet huma dawn :—

*'And first, quo' the Kin, 'when I'm in this stead,
With my crowne of golde so faire on my head,
Among all my liege-men so noble of birthe,
Thou must tell me to one penny what I am worthe.'*

*'Secondlye, tell me, without any doubt,
How soone I may ride the whole worlde about,
And at the third question thou must not shrinke,
But telle me here truly what I do thinke.'—*

Is-Superjur iwiegeb lir-Re :—

*'O these are hard questions for my shallow witt,
Nor I cannot answer your Grace as yet:
But if you will give me but three weekes space,
I'll do my endeavour to answer your Grace.'*

U r-Re jarga' jghidlu u jwiddbu :—

*'Now three weekes space to thee will I give,
And that is the longest time thou hast to live;
For if thou dost not answer my questions three,
Thy lands and thy livings are forfeit to mee.'*

It-tehdida tar-Re fil-ghanja Maltija, jekk Patri Cintju ma jwegibx ghat-tliet mistoqsijiet li ghamillu, hi illi lill-patrijiet tal-kunvent jitturufnahom boghod mill-belt u lill-Patri Cintju f'Botany Bay, izda, imbaghad, (haga li ma nsibuhieq fil-ghanja Ingliza) ir-Re jwieghed ukoll lill-Patri Cintju li jdoqqlu tliet mitt skut, jekk dana jwiegeb sewwa ghat-tliet hwejjeg li staqsieh. It-tehdida tar-Re fil-ballata Ingliza hija illi jekk is-Superjur ma jaghrafx iwiegeb sewwa, ir-Re jaqtaghlu rasu minn gismu, u li wara mewtu hwejgu, l-artijiet u r-renti tieghu jaqghu f'idejn ir-Re. Fil-ghanja Maltija t-twiddiba tar-Re ssr wara t-tliet mistoqsijiet, fil-waqt li fil-ghanja Ingliza t-twiddiba tar-Re ssir qabel,

u, targa' wkoll, wara; qabel, bil-qtugħ tar-ras mill-ġisem u wara bil-kunfiska tal-ġid kollu tas-Superjur. Fil-ballata Ingliża s-Superjur jitlob tliet ġimgħat żmien biex iwieġeb għat-tliet mistoqsijiet, fil-waqt li fil-ghanja Maltija r-Re jagħti minrajh ġimgħtejn żmien lil Patri Ċintju li mbikkem jitlaq "ihtarx mejjet u le ħaj" għal għand sħabu tal-kunvent iġhid xi ġralu u jiftah qalbu magħhom; il-mistoqsijiet li għamillu r-Re fissirhom b'xi espressjoni Latina u bit-Taljan, li dik il-ħabta kien il-Isien li bih ħwejjeġ bħal dawn, l-ihtar fejn jidhlu kwistjonijiet ta' għerf, xjenza jew teknika, kienu jitfissru fost in-nies ta' l-iskola jew tal-professjoni :—

"Patri Ċintju min emm nizeł

Aktarx mejjet u le ħai:

X'wahda din (iġheid u jekaf),

Ma, per Bacco! come mai?—

Fra Gaudenz, Fra Salv, Fra Stiefnu,

Fra Curunu, Fra Chelment,

Fra Martin, Fra Paul, Fra Lazzru,

Ma' l-Guardian f'bieb il-kunvent,

Jistenneu il Patri Ċintju,

U chif deher il mischin,

Bieħ jaraw di che si tratta,

Chif emm chienu miġmughin,

G'reu għal fuku katta wahda:

—Majist, x'ghanna? x'emm min ġdid?

Patri Ċintju, isfar lelluxa

Ma jistax lilom iġhid.

FVahħar kàl: Angustiae plurimae!

Vuol da me sapere il Re

Certe cose... ma cosaccie!

Ecco qua: son queste tre.

Qual del ciel sia l'altitudine;

Quanto d'acqua serbi 'l mar;

Qual pensier Ei chiuda in capite...

Ora quomodo? — che far?...

E m'aggiunse, quod si unquam
 M'imbrogliasse la materia;
 Di la voi dalle muraglia;
 Io, ahime, per la Siberia!

Il-Poeta Malti jgħid li “minnuflh vażett imgħaqqad għal dil-qatgħa fosthom dar” — fejn dahhal wahda mid-drawwiet Maltin, jgħifieri dik li *terrob certa mistura mħawda jew magħquda b'ċerti sustanzi bier lfig minn xi qatgħa*. Fil-ballata Ingliża, is-Superjur qalbu sewda telaq għall-ibliet ta' Cambridge u Oxford li kienu msemminj għan-nies għorrief li kien hemm fihom (il-lum għad hemm fihom l-aqwa universitajiet ta' l-Ingilterra) iżda ebda għaref ma kien hemm li sata' jfarrġu b'xi paġir u jagħtih it-twegħiba għal dawk it-tliet mistoqsijiet. Għalhekk, issokta t-triq għall-Abbazija fejn iltaqa' mar-ragħaj tiegħu li kien qed idahhal il-merħla fil-maqjel. Dan, wara li feraħ bih għax raġa' lejn daru, staqsieh x'aħbarijiet gieb miegħu minn għand ir-Re Giovanni: “How now, my lord Abbot, you are welcome home;—What newes do you bring us from good King John?”—“Aħbarijiet hżiena għandi x'nagħtik, ja ragħaj”, wiegħbu s-Superjur — “Sad newes, sad newes, shepherd, I must give”, u issokta jgħidlu bil-mistoqsijiet li għamillu r-Re, u li dan għandu jaqtagħlu rasu jekk ma jwegħibx sewwa għal dawn il-mistoqsijiet.

Fil-hrafa Maltija, flok ir-Ragħaj tal-kunvent, jidhol fin-nofs Fra Gaspru “li kien kok u ġardinar”. Is-Superjur tal-ballata Ingliża jarga' jtenni *kelma b'kelma* t-tliet mistoqsijiet li għamillu r-Re, bħalma għamel Patri Ċintju ma' shabu. Fil-hrafa Maltija, Fra Gaspru jgħawwi qalb Patri Ċintju u shabu:

“Uh” kalithom, ċait li fraskom!

Tibzghu xei, chemm intom var!”

Fil-hrafa Ingliża r-Ragħaj iwiegeħ lis-Superjur:—

“Now cheare up, sire Abbot, did you never hear yet,

That a fool he may learn a wise man witt?

Lend me horse, and serving-men, and your apparel,

And I'll ride to London to answer your quarrel.”

Fra Gaspru jgħid lil shabu:—

“Tibzghu xei.....

“Nieħu il biccia fuq spallejja,

Ir-Re taġħna corta vista;

*Immur jen, taparsi Cintu,
U naklaghkom..... hecch chif nista—'*

Hawn Fra Gaspru jidhirlu li ghandu jqarraq bir-Re ghax dan ma kienx wisq jagħraf mill-boġhod, fil-waqt li r-Raġhaġ tal-hrafa Inġliża jidhirlu li ghandu jqarraq bir-Re, il-ġhalieħ huwa kien jixbah lis-Superjur ta' l-Abbazija :—

*"Nay frowne not, if it hath bin told unto mee,
I am like your lordship, as ever may bee;
And if you will but lend me your gowne.
There is none shall knowe us at fair London towne."*

U s-Superjur iwieġbu :—

*'Now horses and serving-men thou shalt have,
With sumptuous array most gallant and brave;
With crozier, and miter, and rocket, and cope,
To appeare 'fore our Father the Pope' —*

Iżda Fra Gaspru tagħna ma kellux bżonn jissellef il-liba ta' Patri Cintju għax hu kien, ukoll bħala Ajk tal-Kabuċċini, jilbes bħal sieħbu tal-kunvent, li, milli jidher, kien Patri Majjistru.

*"Libes ciokka ġdida u ġibet
Għal palazz, pħal chiecu wei;*

*.....
.....
"Il capoċċ għaddas ġio raħu.....
Annunzianh kuddiem ir-Re:
Hawn il-ġħaref Patri Cintu.....
Ir-Re kal: Père Cint, entrez!*

U stiednu jidhol bil-Frañċiż, bil-lsien, li milli jidher, kien sa minn dak iż-żmien l-lsien tad-diplomazija.

Ir-Re tal-hrafa Inġliża jilqa' wkoll bi kliem ta' etiketta lis-Superjur ta' l-Abbazija, u jgħidlu :—

*'Now welcome, sire Abbot', the King he did say,
'Tis well thou'rt come back to keepe thy day;*

U donnu li b'hekk ried ifissirlu li għamel sewwa li huwa raġa' deher quddiemu fil-waqt biex iwieġeb għal dak li talab minnu. Fil-hrafa Maltija, Fra Gaspru, hekk kif deher quddiem ir-Re u għamillu riverenza :—

*"Majestà, kàl, is-serv tighac.....
Gingħatein taitni bies nakseb,
Dauc għaddeu, u jena mighac."*

U r-Re dlonk wiegħbu :—

—*“Bravu, bravu, Patri Cintiu!
Intia lest bil-verità?”*

U l-iehor wiegħbu :—

—*“Jena, Sire, lest min collox;
Istaksini, Majestà!”*

U hawn bdew il-mistoqsijiet, u għal kull mistoqsija t-tweġi-
ba tar-Raġħaj fil-hrafa Ingliża u ta' Fra Gaspru fil-hrafa Maltija.

L-ewwel mistoqsija tar-Re fil-hrafa Maltija hija din :—

*“.....Mela is-sema
Chemm à għali min di' l art?”*

U Fra Gaspru jwiegħeb :—

—*“Elf miljun, ħames mitt qasba,
Sitt iżbar, u nofs, u quart.”*

Fil-ballata Ingliża l-ewwel mistoqsija hija din :—

*‘And first, when thou seests me here in this stead
With my crowne of golde so fair on my head,
Among all my liege-men so noble of birthe,
Tell me to one penny what I am worthe.’*

U r-Raġħaj iwiegħbu :—

*‘For thirty pence our Saviour was sold
Among the false Jewes, as I have been told;
And twenty-nine is the worthe of thee,
For I thinke thou art one penny worser than Hee.’*

U r-Re daħak u halef bl-isem ta' San Bittel u nfexx jgħid :

‘I did not think I had been worthe so little!’

Kif naraw, l-ewwel mistoqsija, u, għalhekk ukoll, it-tweġi-
ba, fiż-żewġ ballati ma jaqblux ma' xulxin.

It-tieni mistoqsija tar-Re fil-hrafa Maltija hija din :—

*“X'calchu għamilti fuk il-baħar?...
Chemm fih ilma, Patri Cint?—”*

U Fra Gaspru jwiegħbu :—

*“Disgħin elf miljun bittia
U erba' bramel; ma daw' žid
(Għax ħargitli dil-frazioni)
Tliet-itruz u pinta u ftit.....”*

Fil-brafa Maltija r-Re jidher li nkedd ghax baqa' f'wiċċu, u nfoska f'demmu ghax deherlu li dak il-Patri qed jidhak bih, l-iktar meta Fra Gaspru (għalih Patri Ċintju) urieh li jekk *jiddubba jista'* jqabbađ lin-nies ikejlulu, ikewsulu, eċċ., u jara jekk dak li qallu hux tassew. Fil-ballata Inqliża t-tieni mistoqsija tar-Re hija din :—

*'Now secondlye tell me, without any doubt,
How soone I may ride this whole world about.'*

U r-Ragħaj iwiegħbu :—

*'You must rise with the sun, and ride with the same,
Until the next morning he riseth againe;
And then your Grace need not make any doubt,
But in twenty-four hours you'll ride it about.'*

Ir-Re jarga' jidhak (bla ma jagħdab) u jahlef b'San Ġwann, u jwiegħeb :—

'I did not think it could be done so soone.'